

תאריך: 12.11.12

לכבוד,

באמצעות פקס: 03-5694526

האלוף דני עפרוני
הפרקליט הצבאי הראשי

שלום רב,

דחוף!

הנדון: שימוש שרירותי ובלתי סביר בצווי סגירת שטח לצורך סיכול הפגנות חוקיות

הריני לפנות אליך בעניין שבנדון בבקשה כי תפעל לביטול ההכרזות בדבר סגירת שטחים (איסור כניסה ושהייה) בסמוך לכפרים א-נבי צאלח, בלעין, נעלין וכפר קדום שבגדה המערבית. הכרזות אלו אינן עולות בקנה אחד עם פסיקת בג"ץ באשר לסגירת שטחים או עם הנחיות היועץ המשפטי לאיו"ש בנושא ומפרות באופן בוטה את חובת הכוח הכובש לכבד ולאפשר את מימושה של הזכות לחופש ביטוי ולמחאה בשטח שתחת שליטתו. כמו כן, נבקש כי יחודדו הנהלים לכל הגורמים הרלוונטיים באשר לתנאי ולאופן השימוש בצווי סגירת שטח להגבלת פעולות מחאה בשטחים.

רקע:

1. אתמול בבוקר הגיעה לידיעתנו הודעה בדבר חלוקתן של ארבע ההכרזות הבאות בדבר סגירת שטח לפעילים ישראלים המשתתפים באופן קבוע בהפגנות ואירועי מחאה בשטחים הכבושים: הכרזה בדבר סגירת שטח (איסור כניסה ושהייה)(נבי צאלח), התשע"ב - 2012; הכרזה בדבר סגירת שטח (איסור כניסה ושהייה)(קדום), התשע"ב - 2012; הכרזה בדבר סגירת שטח (איסור כניסה ושהייה)(בלעין), התשע"ג - 2012; הכרזה בדבר סגירת שטח (איסור כניסה ושהייה)(נעלין), התשע"ב - 2012. (להלן: "צווי סגירת שטח")
2. הצווים האמורים נחתמו ע"י אלוף פיקוד המרכז, האלוף ניצן אלון, בחודש ספטמבר 2012.
3. בנוסף, בהודעת משטרת מחוז ש"י, אשר פורסמה בעקבות חלוקת הצווים, נמסר כי:

" היום בשעות הבוקר בוצעה פעילות של מחוז ש"י, במהלך הפעילות חולקו צווי הכרזה לשטח צבאי סגור (איסור כניסה ושהייה) בארבעה מוקדי חיכוך - בלעין, נעלין, נבי צאלח, קדום. במקומות אלו מפגינים פעילי שמאל, אנרכיסטים ופלס' באופן קבוע ויוצרים פרובקציה ומפרים את החוק. ... הצווים חולקו ל-16 פעילי שמאל שפועלים באופן לא חוקי מדי יום שישי בתחום ההפס"ד ונמסר להם אישית כחלק מתפיסה של פעילות התקפית יזומה שמוביל מפקד במחוז. זאת על מנת למנוע הגעה ופעילות לא חוקית מטענה על חוסר ידיעה שהמקומות הינם שטח צבאי סגור. חשוב לציין כי פעילות זו הינה חלק מהפעילות היומיומית של מחוז ש"י, כנגד מבצעי הפס"ד על רקע לאומני מכל צד שהוא (בין אם ימין ובין אם שמאל). ..."

4. כבר נציין כי הודעה זו, המשקפת את הטעמים להוצאת צווי סגירת השטח, מלאה באי דיוקים וכוללת תיאור מטעה של המציאות בשטחים ושל אירועי המחאה וההפגנות המתקיימים באופן שבועי ברחבי הגדה המערבית.
5. היחס הגורף למפגינים ולפעילים בשטחים כיוצרי פרובוקציות ומפרי חוק, ולהפגנות כהפרות סדר, ללא הבחנה עניינית בין אירועים שונים, וללא התייחסות להפגנות הלא אלימות שמתקיימות בכפרים נשואי הצווים או לתפקידם של כוחות הצבא בהתפתחות האלימות בהפגנות מהווה סילוף של המציאות ומתעלם לחלוטין מחובתה של ישראל ככוח כובש לאפשר מימוש של הזכות לחופש ביטוי בשטחים הכבושים.
6. לא למותר לציין, כי הפגנות לא אלימות הנן דרך ביטוי לגיטימית בכל סיטואציה, ובפרט תחת משטר כיבוש מתמשך, בו אין לתושבים אפיקים רבים אחרים, אם בכלל, על מנת להשמיע את קולם ולמחות נגד הפגיעה בזכויותיהם.

הפגיעה בחופש הביטוי

7. **ס' 21 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות**, אותה אשררה ישראל, מעגן את חופש ההפגנה ואוסר להטיל הגבלות עליה למעט במקרים מיוחדים.
8. בשורה של פסקי דין קבע בית המשפט העליון שחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו כולל, במסגרת הזכויות והחירויות המוגנות על-ידו, גם את חופש הביטוי, ומקנה בכך לחופש הביטוי מעמד של זכות חוקתית.¹
9. אף זכות ההפגנה והתהלוכה הוכרה כזכות יסוד מרכזית. בית המשפט העליון ציין לא אחת, כי החירות להתבטא, ובתוך כך לקיים אסיפה או תהלוכה, היא ביטוי מובהק לכבוד האדם ולחירותו.²
10. לעניין ההגבלה על חופש הביטוי והמחאה, ולאור ההכרה בזכויות אלה כזכויות יסוד הנגזרות מהזכות לכבוד, בית המשפט הגבוה לצדק קבע מבחן מחמיר לפגיעה בהן או להגבלתן - מבחן של וודאות קרובה לפגיעה ממשית וקשה באינטרס הביטחוני של מדינת ישראל. אף בהתקיים תנאים אלו, הגבלת חופש הביטוי צריכה להיעשות במידה המזערית הנדרשת להגשמת התכלית ולעמוד במבחני המידתיות והסבירות.³
11. לאור האמור לעיל, הכלל צריך להיות **שעל ישראל, ככוח הכובש, לאפשר מימוש מלא של חופש הביטוי והזכות להפגין ואין להגביל אותם או לפגוע בהם, אלא כאשר הפגיעה הצפויה באינטרס הביטחוני של המדינה היא קשה וממשית, והסתברותה היא ברמה של וודאות קרובה.**

¹ עע"א 4463/94 גולן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד (4) 136, 157, פסק דינו של השופט מצא.
² בג"צ 4712/96 סיעת מרצ נ' מפקד מחוז ירושלים, פ"ד (2) 822, 826 (1996).
³ בג"צ 6226/01 אינדר נ' ראש עיריית ירושלים, פ"ד (2) 157, 164 (2003).

12. השימוש בצווי סגירת שטח לסיכול גורף של אירועי מחאה בשטחים מהווה הפרה ברורה של חובתם האמורה של כוחות הביטחון, עפ"י המשפט הבינלאומי והישראלי, ופוגע פגיעה חמורה בחופש הביטוי והמחאה ובחופש התנועה של הפעילים הישראליים והפלסטיניים כאחד.
13. לא למותר לציין, כי הניסיון להגביל ולמנוע מראש את השתתפותם של מפגינים ישראלים וזרים במחאה נגד הכיבוש בשטחים הכבושים פוגע קשות ביכולתם של התושבים הפלסטיניים להשמיע את קולם ולייצר הד משמעותי למחאתם ועל כן פוגע בזכותם לביטוי אפקטיבי. כפי שעולה מהודעת מרחב משטרת ש"י, זוהי אכן מטרתו של המהלך, והיא כאמור מטרה פסולה מיסודה.
14. בנוסף, כפי שהוכח במקרים רבים בעבר, נוכחותם של פעילים ישראלים ובינלאומיים עשויה לצמצם, ולעתים אף למנוע, פגיעות חמורות בזכויותיהם של המפגינים הפלסטינים, ובכלל זאת פגיעות בגוף ובנפש. על כן, הניסיון למנוע נוכחות זו מגלם פגיעה גם בזכותם של הפלסטינים להגנה הולמת על שלמות גופם ורכושם.

השימוש הלא חוקי בצווי סגירת שטח

15. אין חולק כי למפקד הצבאי נתונה הסמכות להורות בצו על סגירת שטח. טענותינו מופנות אפוא כנגד אופן הפעלת הסמכות, מהותית ופרוצדוראלית, בניגוד לקביעת בית המשפט העליון והנחיות היועץ המשפט לאיו"ש, כפי שנפרט להלן.
16. במסמך **עיקרי דגשים – סגירת שטח** (להלן: **"עיקרי דגשים"**) שנשלח אלינו בתאריך 8.3.2010, במסגרת התכתבות עם יועמ"ש איו"ש, נקבע כי "מפקד צבאי יכריז על שטח צבאי סגור כאשר צרכי הביטחון או הצורך בשמירת הסדר הציבורי מחייבים את סגירת השטח". אולם מודגש כי "בעת אירוע חיכוך אין להוציא צו שצ"ס באופן אוטומטי...".
17. לעניין החשש מפגיעה באינטרס הביטחוני נציין, כי ההפגנות ואירועי המחאה השבועיים שמתקיימים בכפרים נשוא הצווים, גם כאשר הם כרוכים בשימוש באלמות מצד חלק מהמפגינים או כוחות הצבא, מעלים ספק רב באשר להתקיימותו של חשש מששי לפגיעה קשה בביטחון המדינה, ברמה של וודאות קרובה.
18. יתר על כן, גם אם חלק מההפגנות מהוות הפרות סדר כנטען בהודעת דובר צה"ל, הרי שהגבלה גורפת על חופש ההפגנה בשטחים בדרך של הוצאת צווי סגירת שטח לשישה חודשים מראש בארבעה מוקדי הפגנות מרכזיים בגדה המערבית אינה מהווה כלי מידתי המאזן בין הצורך הביטחוני הדחוף לזכות לחופש ביטוי של התושבים הפלסטינים המתגוררים באזור.

19. יש להדגיש, כי בבג"ץ 9593/04, מוראר ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון ואח',⁴ קבע ביהמ"ש כי "יישומה בפועל של סמכות המפקד הצבאי לסגור שטחים חייב להיעשות באופן מידתי ותוך בדיקה פרטנית וקונקרטי של תנאי המקום ואופי הסיכונים המיוחדים לאותו מקום"⁵.

20. על כן, במקרה זה, השימוש האוטומטי בצווי סגירת שטח, לתקופה ארוכה, כצעד מניעתי לסיכול הפגנות בשטחים בלא הוכחת קיומה של הסתברות גבוהה לפגיעה קשה וממשית בביטחון המדינה או באינטרס הציבורי, עומדת בסתירה הן לכללי המשפט הבינלאומי והן לפסיקת בג"ץ ולהנחיות היועץ המשפטי לאיו"ש כפי שמופיעות במסמך עיקרי הדגשים.

הוצאת הצווים ואופן מסירתם לפעילים ישראלים פוגעת בזכויותיהם

21. יש לציין, כי נוסף על הפגיעה הברורה שצווי סגירת השטח פוגעים בחופש ההפגנה של פלסטינים בשטחים, השימוש בצווי סגירת שטח ככלי להתרעה ולסיכול הפגנות מוביל לפגיעה ממשית וקשה בזכות לחופש ביטוי של עשרות פעילים המבקשים למחות כנגד הכיבוש ועוולותיו בשטחים הכבושים עצמם ולפעול למען הגברת ההגנה על זכויות האדם של התושבים המוגנים בשטחים.

22. יתר על כן, הגעת השוטרים לבתיהם של הפעילים ומסירת הצווים לבני משפחותיהם, ובמקרים מסוימים לדיירים המתגוררים בדירותיהם, באופן הפגנתי ומאיים - לא רק שנועדה להלך אימים ועל כן לוקה בחוסר סבירות קיצוני, אלא שהיא מהווה פגיעה קשה בזכות הפעילים ומשפחותיהם לפרטיות, תוך הפרה של חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א - 1981.

23. ההגעה לבתיהם של הפעילים כמוה כהודאת המשטרה כי היא מקיימת מעקב אחר מפגינים ופעילים ואינה מהססת להשתמש במידע שברשותה כאמצעי "מניעתי" גם בהעדר חשד לביצוע עבירה. בכך מבהירה המשטרה לפעילים כי הם "מסומנים" על עצם השתתפותם בהפגנות ומעבירה להם מסר מרתיע ביותר. המעקב האמור אחר פעילים המשתתפים במחאה פוליטית לגיטימית מהווה פגיעה אסורה ומסוכנת בחופש המחאה.

24. לאור האמור, אבקש לבטל באופן מיידי את צווי סגירת השטח נשוא הפניה. כמו כן, אבקש כי יחודדו הנהלים הנוגעים לתנאי ואופן השימוש בצו צבאי סגור להגבלת פעולות מחאה לא אלימות בשטחים. אבקש להודיעני בהקדם האפשרי כיצד בדעתך לטפל בעניין.

בכבוד רב,

רגד ג'ראיסי, עו"ד

⁴ בבג"ץ 9593/04, ראשד מוראר נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון. פסה"ד פורסם ביום 26.6.06.

⁵ שם, ס' 21.

האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطن في اسرائيل
The Association for Civil Rights in Israel

העתקים:

האלוף ניצן אלון, אלוף פיקוד מרכז, בפקס: 02-5305741
תא"ל חגי מרדכי, מפקד אוגדת איו"ש, בפקס: 02-9970436
אל"מ דורון בן ברק, יועמ"ש איו"ש, בפקס: 02-9977326
ניצב עמוס יעקב, מפקד משטרת מחוז ש"י, בפקס: 02-5424140
תני"צ שאול גורדון, יועמ"ש המשטרה, בפקס: 02-5898762
עו"ד גבי לסקי, בפקס: 03-6244387